

Özgür Sevgi Göral: Ermeni Soykırımı'nı tanımak

Posted on 10/12/2016

Şeylere ad koymak siyasi bir meseledir; adın nasıl konulacağı üzerine ise sıklıkla büyük mücadeleler yürütülür. Ad koymak aynı zamanda bir iktidar faaliyetidir de, ad koyarak bir şeyi tanımlar ve sınıflandırırınız. Özgürlük mücadeleleri, bir açıdan da, iktidarların verdiği adları reddetmenin ve kendi adı için mücadele etmenin de tarihidir. O nedenle şöyle başlamak isterim, Ermeni kırımını, kıyımını, tehciri, olayları, meselesi, sorunu, felaketi değil, "Ermeni Soykırımı" dememiz gerektiğine inanıyorum. Sadece Ermeni Soykırımı demekle de yetinmemeliyiz; bu meseleyle ilgili yazarken, çizerken, düşünürken ve konuşurken yaşananın bir soykırım olduğunu anlatmalıyız. Soykırımın tanınmasını sağlamak ancak bu şekilde mümkün olabilir. Bu hem hakikaten 1915'te yaşananlar bir soykırım olduğu için hem de haklı bir biçimde 'soykırım' terimini kullananların marjinalize olmasına engel olacağı için çok önemli, çok temel.

Taner Akçam çok güzel bir şekilde anlatmış, kısaca tekrar edeyim. Raphael Lemkin'in uluslararası anlamda kabul gören ve soykırımın hukuki çerçevesini şimdilik çizen tanımını oluştururken esinlendiği kaynaklardan biri Ermeni Soykırımı'dır. Lemkin anılarında, Talat Paşa'nın öldürülmesinden sonra hocasına niçin bir milyona yakın insanın ölümünden sorumlu birinin, yani Talat Paşa'nın, tutuklanmadığını ama buna karşılık bir kişiyi öldüren birinin tutuklanıp yargılandığını sorar. Hocası buna şöyle cevap verir: "Tavukları olan bir çiftçiyi düşünelim" der. "Çifti tavuklarını öldürür, niye olmasın ki? Seni ilgilendirmez. Eğer karışırın, haddini aşmış olursun." İşte Lemkin ulusal egemenlik kavramının devletlere kendi yurttaşı olan milyonlarca kişiyi öldürme hakkı vermediğini tam da bu örneğe itiraz ederek düşünmeye başlar. Dolayısıyla Ermeni Soykırımı'nı, soykırım teriminin hukuki kabulünün sebeplerinden biri olarak kabul görür. Bu konuda çalışan, düşünen, yazan ve

okuyan bilim insanlarının iyi bildiği bir meseledir bu.

O nedenle, dünyanın çeşitli yerlerinde düzenlenen uluslararası akademik toplantılara katılanlar orada Ermeni Soykırımı hakkında Türkiye'nin resmi tezlerini savunanların ne kadar zor durumda kaldıklarını çok iyi bilirler. Dünyada soykırımlar, etnik çatışmalar, savaşlar, darbeler ve bunların yarattığı bakiyeyle hesaplaşmak üzere kurgulanmış olan geçiş dönemi adaleti yaklaşımından bakan pek çok akademisyen, hukukçu ve aktivist için Ermeni Soykırımı en önemli kerteriz noktalarından biridir. Örneğin; Columbia Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'nde verilen Soykırım Hukuku dersi, dünyanın pek çok başka üniversitesinde olduğu gibi, Ermeni Soykırımı ile başlar. O nedenle "Adını ne koyduğumuz önemli değil, önemli olan acıları tanımak" şeklinde özetlenebilecek ve bence meselenin temel noktasını gözden kaçıran yaklaşımı dünyanın farklı yerlerinde savunmak Türkiye'de savunmak kadar kolay olmayacaktır.

Ne iyi ki Türkiye dünyada izole edilmiş bir biçimde yaşayan bir ada değil, kimileri öyle olmasını tercih edecektiye de... Dünyanın her yerinde devletlerin yarattığı sistematik şiddeti açığa çıkarmak, savaş, soykırım, etnik çatışma gibi kırımların yarattığı muazzam bakiyeyle hesaplaşmak için yeni yöntemler tartışılıyor. Bu alandaki birikim her geçen gün büyüyor. Soykırım da dahil geçmişle hesaplaşmanın yol yöntemleri, yordamları ve adabı üzerine önemli bir birikim oluştu. Bu birikimin Ermeni Soykırımı temelinde nasıl yorumlanacağı, bize ne gibi yeni yollar ve mekanizmalar yaratacağı önemli. Çok önemli imkanlar içeren bu tartışmaları geliştirmek ve Türkiye'deki inkar yapısını nasıl kıracağını tartışmak da boynumuzun borcu.

Cizre'de zorla kaybetmeler üzerine saha araştırması yaparken görüştüğüm kişilerden biri ninesinin, "Ermeniler bu devletin kahvaltısı oldu, biz buna ses etmeyince biz de akşam yemeği olduk" dediğini anlattı.

Ermeni Soykırımı hakkında çok uzun süredir devam eden ve çok örgütlü bir suskunluk ve

inkar var. Bu suskunluk ve inkar, soykırımın cumhuriyetin kurucu unsurlarından biri olduğunu teyit eder nitelikte. Ermeni Soykırımı'nı tanımak demek, soykırımda katledilen ve milyonu aşan kurbanın acısını kabul etmek, Ermeni mülklerinin soykırımdan sonra nasıl talan edildiğini ve Türkiye burjuvazisinin o mülklerin üzerine nasıl oturduğunu analiz etmek ve soykırımın ahlaki bakiyesiyle hesaplaşmanın yöntemlerini üretmek demek. Bunları yapmak, Türkiye Cumhuriyeti devletinin gerçek anlamda demokratikleşmesi için yapılması gereken şeylerin başında geliyor. Üstelik sadece devlet aygıtının ve bu konuda çalışan tarihçilerin söylediği gibi İttihat ve Terakki Partisi'nin merkez komitesinin değil, toplumun farklı kesimlerinin faillliğini de görmek ve kabul etmek gerekiyor. Ümit Kurt'un sözleriyle söylersek, Ermeni Soykırımı'nın faillerinden olan toplumun farklı kesimleri, Türkleri, Kürtleri, Müslüman Balkan muhacirlerini, İttihat ve Terakki Merkez Komitesi'ne bağlı Teşkilat-ı Mahsusa birliklerini/çetelerini, yerel ölçekte görev yapan jandarma ve emniyet zabitlerini/memurlarını, yerel eşrafi ve elitleri; Enver Paşa'ya bağlı ordu birliklerinin bir kısmını ve Suriye çöllerinde tehciye maruz kalmış Ermenilere saldıran, onları soyan ve katleden Arab Beduin aşiretlerini içeriyor. Dolayısıyla sadece devlet aygıtının değil birçok toplumsal kesimin öncelikle soykırımı tanıyarak sonra da kendi toplumsal kesimlerinin failliklerini kabul ederek soykırımla hesaplaşması gerekiyor.

Cizre'de zorla kaybetmeler üzerine saha araştırması yaparken görüştüğüm kişilerden biri ninesinin, "Ermeniler bu devletin kahvaltısı oldu, biz buna ses etmeyince biz de akşam yemeği olduk" dediğini anlattı. Kürt illerinde saha araştırması yapan birçok başka meslektaşım da aynı hikayeyi farklı kelimelerle anlatırlar. Bu hikayenin "gerçeğinin" hangi kelimelerle olan versiyon olduğundan çok daha önemlisi bu hikaye Kürt halkının bu konudaki uyanışını ortaya koyması bakımından önemlidir. Temsili olarak Ahmet Türk'ün ve bir dizi Kürt siyasetçisinin attığı olumlu adımlar geliştirilerek sürdürülmeli. Türkiye'nin en önemli demokrasi gücü olan Kürt Özgürlük Hareketi, Ermeni Soykırımı'nın tanınmasını politik mücadelesinin organik bir parçası haline getirmeli. Bu, Ermeni Soykırımı hakkındaki inkar örgütlenmesinde açılacak en önemli gediklerden biri olacaktır.

Ermeni Soykırımı'nı tanımakta Türkiye demokrasi güçleri olarak hepimizin epey geç kaldığına ve bu konuda özeleştirel bir tutum almamız gerektiğine inanıyorum. Bu topraklarda yaşayan 1 milyonun üstünde Ermeni yok edildi, bununla ilişkili kurulan örgütlü inkarın bu kadar süre dokunmadan kalmasının vebali, son yıllarda başlayan çok olumlu gelişmelere rağmen, hepimizin üzerindedir. Belki de soykırımında kaybettiğimiz 1 milyonun üzerindeki Ermeni'nin anısı önünde eğilerek başlayabiliriz. Utançla ve yasla.

Bu yazı 25 Nisan 2013'te [Özgür Gündem](#)'de yayımlandı.